

DİNLER TARİHİ ARAŞTIRMALARI – VII

**TÜRKİYE'DE
DİNLER TARİHİ
(Dünü, Bugünü ve Geleceği)**

TÜRKİYE DİNLER TARİHİ DERNEĞİ YAYINLARI

DİNLER TARİHİ ÖĞRETİMİNDE AKTİF ÖĞRETİM YÖNTEMİ

Doç. Dr. Hakkı Şah YASDIMAN¹

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bu bildiri D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi'nde 2001-2002 öğretim yılından 2008-2009 öğretim yılına kadar (8 yıl) süre ile uygulanan aktif eğitimdeki "Dinler Tarihi" modülünün probleme dayalı öğrenme yaklaşımına göre işlenişini ele alınacaktır. Bildirimizin hemen başında belirtmeliyiz ki, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi bölümünde okutulan Dinler Tarihi dersi İlahiyat bölümünde "Yaşayan Dinler" ve "Din Fenemolojisi" modüllerine dönüşmüştür. Biz bu bildiriye ağırlıklı olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi bölümündeki Dinler Tarihi modülü üzerinde duracak, yeri geldikçe de diğer modüllerde kullandığımız malzemelerden örnekler vereceğiz.²

Bilindiği gibi, *aktif eğitim* hoca merkezli eğitimin terk edilerek öğrenci merkezli eğitimin yapılmasını öngören bir yaklaşımdır. Bu çerçevede *aktif eğitim*; "Öğrenci ve yönlendiricilerin birlikte çalışarak geliştirdiklerini ve

---

1 Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İzmir.

2 Biz bu bildirinin hazırlanmasında fakültemizde uygulanan aktif öğretimi daha önce ele almış bazı çalışmalardan yararlandık. Bu çalışmalardan bir kısmı şunlardır: Ünal, Bülent A. , D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi'nde Mezhepler Tarihi Öğretiminde Aktif Eğitim Uygulaması, *D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: XXV, İzmir 2007, ss. 3-30; Yıldırım, Mustafa, "İslâm Hukuku Öğretimine Farklı Bir Yaklaşım: "Aktif Eğitim"", *D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı XXII, İzmir 2005, ss. 37-52; Savaş, Rıza , Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam Tarihi Öğretiminde Aktif Eğitim Uygulaması, *A. Ü. İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı VI. İslam Tarihi Anabilim Dalleri Koordinasyon Toplantısı*, 29-30 Mayıs 2009, Ankara, ss. 1-14 (Yayınlanmamış Bildiri); Parlador, Selahattin, "Aktif Eğitimde Senaryoların Yeri ve İyi Bir Senaryonun Özellikleri", *Birinci Aktif Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı*, 29-30 Mayıs 2004, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, ss. 143-148.

bildiklerini uygulamaya yönelik veya yeni üretimler yapmaya yönelik araştırmaları ve çözümleri içeren bir eğitim felsefesidir” şeklinde tanımlanabilir.³

Bir başka ifade ile, *aktif öğrenme*, öğrenimde daha çok öğrencinin sorumluluk aldığı, öğrenciyi akademik ve sosyal alanda geliştirmeyi hedefleyen, öğrenme sırasında zihinsel yetinin yanında diğer duyuların da etkin olarak kullanılması gerektiğini ortaya koyan bir öğrenme stratejisidir.⁴

Fakültemizde aktif eğitime geçiş öncesinde yıllardır uygulanmakta olan klasik eğitim sistemiyle ilgili pek çok sorun dile getirilmekteydi. Bu sorunlar öğrencilerden olduğu kadar öğretim elemanlarından da kaynaklanmaktaydı. Bir de bunlara malzeme, kaynak ve yöntem gibi diğer sorunlar eklendiğinde mevcut eğitim sistemine karşı ciddi alternatif sistem arayışları gündeme gelmekteydi. Bu arayışlar sonunda bizi öğrenmek yerine, sınıf geçme üzerine oturan eski sistemden öğrenmeyi esas alan, öğrenci merkezli bir sisteme geçmeye götürmüştür.

Aktif eğitimde esas olan kendi kendine ve tecrübeye, yani uygulamaya dayalı öğrenme metotlarının etkin olarak işletilmesidir. Bu sistemde öğretim elemanı öğrencinin öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Bunu, *öğretim elemanı öğrenciye rehberlik etmektedir* şeklinde ifade etmek de mümkündür. Dolayısıyla, bu sistemde öğretici yerine yönlendirici kelimesinin kullanılmasının arkasındaki anlayış da budur.

Aktif eğitimde dersler modüller şeklinde işlenmektedir. Bir modül; Probleme Dayalı Öğrenmenin (PDÖ) merkezde yer aldığı ve çevresinde de bunu destekleyen diğer etkinliklerin bulunduğu bir üniteyi ifade eder. Bu çerçevede Dinler Tarihi modülünün işleyişine baktığımızda öncelikle karşımıza çıkan PDÖ'dür. Bir modülün kapsamını ana hatları ile ele alacak olursak modüllerin şu bileşenlerden oluştuğunu görürüz: Probleme Dayalı Öğrenme (PDÖ) Oturumları, Sunumlar, Bilimsel Danışma, Bilgisayar Destekli Eğitim ve Tartışma Oturumu.

Bu bileşenlerin yanı sıra genel ilahiyat formasyonunun oluşmasına katkı sağlayan modül bileşenlerinden de söz etmemiz gerekir. Bu bileşenler ise Bilimsel Araştırma Teknikleri (BAT), Mesleki Değerler ve Etik, Mesleki Beceriler, Arapça Metinler ve İngilizce Metinler şeklindedir. Ayrıca modülleri destekler mahiyette, ancak modül bileşeni olmayan dönemlik derslerin

---

3 Yıldırım, *a. g. m.*, s. 42; Ünal, *a. g. m.*, s. 4.

4 Savaş, *a. g. m.*, s. 2.

bulduğunu da belirtmeliyiz. Bunlar; 2005-2006 öğretim yılından itibaren okutulan Mesleki İngilizce gibi derslerdir.⁵

Bütün bunlara ilave olarak, 2005-2006'dan itibaren yürürlüğe giren Özel Çalışma Modülünden (ÖÇM) de bahsetmeliyiz. Bu modülde öğrencilere iki kredilik bir ders verilir. Derste öğrencilere kaynaklara nasıl ulaşacakları, nerelerden bilgi edinebilecekleri, hangi metotları kullanacakları gibi konularda yardımcı olunur. Böylece öğrenciler danışmanlarıyla belirledikleri konu üzerinde çalışmaya başlarlar, arkasından da bilimsel araştırma tekniklerine uygun olarak yaptıkları çalışmaları ve sonunda hazırladıkları raporları danışmanlarına sunarlar. Öğrenciler bu çalışmaları ikinci yarıyıldan başlamak üzere, her dönem için kendi belirledikleri bir modülde yaparlar.

Modüler yapıli denilen programda bir takım görev dağılımları yapılır. Başkan, başkan yardımcıları, senaryo, sunumlar, bilgisayar destekli eğitim, bilimsel danışma ve tartışma ile ilgili görevliler modül kurullarında tespit edilir. Ayrıca, bu modül kurulu modülle ilgili çalışmaları takip eder ve denetler. Bu süreçte modül başkanları da modülle ilgili çalışmaları organize ederler. Modül başkanlarının görevlendirdiği bir veya daha fazla öğretim elemanı tarafından bir senaryo metni hazırlanır. Bu metinde bir örnek olay, problem veya güncel bir olaydan hareket edilerek sorular sorulur. Soruların hazırlanmasında temel kriter buluş modeline dayanıyor olmasıdır.

Soruların hazırlanmasında bir takım aşamalar göz önünde bulundurulur. Bunlar; problem durumu, araştırma ve veri toplama, sonuca ulaşma aşamalarıdır. Problem durumu aşamasını; problemi açıklama, niteliğini, alanını tanıma, alt problemleri belirleme ve hipotez ortaya koyma olarak açıklamamız mümkündür. Araştırma ve veri toplama; problemle ilgili veri ve bilgileri toplayarak bunlardan en uygun olanlarını seçme, düzenleme aşamasıdır. Sonuca ulaşma ise; çözüm şekillerini değerlendirme, öğrenilen yeni bilgilere göre önceden ortaya konmuş olan hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığını belirleme ve bir sonuca varma aşamasıdır.

---

5 Mesleki İngilizce Dinler Tarihi'nin yanı sıra Din Psikolojisi, Din Eğitimi alanlarında da okutulmaktadır. Modül bileşeni olmayan dönemlik dersler ise diğer alanlarda şu şekildedir: Mesleki Arapça (Arapça, Mezhepler Tarihi, Tasavvuf, İslam Hukuku, Tefsir, Hadis alanlarında), Osmanlı Türkçesi, Güzel Kur'an Okuma, Kıraat, Paleografi, Çocuk Edebiyatı vb.

Bu çerçevede hazırlanan ve bilimsel araştırma yöntemlerine uygun olarak düzenlenen metin senaryo komisyonuna sunulur. Komisyonda Dinler Tarihi alanının entegre olması gerektiği düşünülen alanlar ile eğitim bilimleri alanlarından öğretim üyeleri ve diğer temsilciler yer alır. Entegrasyonda Dinler Tarihi dersinin derinliğine öğretim yapılması yerine, ilgili birçok bilim dalının konularının bir bütün oluşturacak şekilde birleştirilerek incelenmesine özen gösterilir. Senaryo taslağı, senaryo kurulundaki üyelerinin huzurunda okunup yöntem ve senaryo kriterleri bakımından gözden geçirildikten sonra teklif ve eleştiriler doğrultusunda son şeklini alır. Son şeklini alan metin öğrenciler ve yönlendiriciler için ayrı ayrı çoğaltılarak oturum başlamadan önce hazır hale getirilir.

Derse girecek hocalar⁶ senaryo metninin yönlendiriciler için hazırlanan nüshasını ve öğrencilere dağıtılacak sayfaları alarak sınıfa girerler. Yönlendirici oturumda ilk sayfayı öğrencilere dağıtır. Bu sayfa üzerindeki çalışmalar tamamlandıktan sonra sırayla diğer sayfalara geçilir. Bir sayfa üzerindeki çalışmalar bitmeden diğer sayfalar dağıtılmaz. Böylece öğrencilerin dikkatleri dağılmamış olur. Aynı zamanda, diğer sayfalardan ipucu elde etmeleri de önlenmiş olur.

Birinci oturumda; problem ortaya konur, bu problem çevresinde bir takım hipotezler üretilir, nelerin öğrenileceği tespit edilir, hedefler belirlenir. Ayrıca öğrencilere araştırma soruları ve kaynak adları da verilir. Bu oturumlarda görev alan yönlendiriciler bilgi vermezler, bunun yerine öğrencilerin bildiklerinden yeni bilgiler çıkarmalarına yardımcı olurlar. Böylece öğrencilerin kendi bilgi birikimlerinin farkına varmaları ve bu bilgilerden nasıl yararlanacakları hususunda rehberlik yapılır.⁷

İkinci oturum iki gün sonra yapılır. Öğrenciler bu süre içinde öğrenme hedefleri doğrultusunda ve araştırma sorularını dikkate alarak hazırlanırlar

---

6 Burada derse girecek öğretim elemanları ile ilgili bir hususa işaret etmeliyiz. Fakülte öğretim elemanları yalnızca kendi branşlarında değil, kendi branşları dışındaki modüllerde de PDÖ yönlendiriciliği ve sunumlar için görevlendirilebilirler. Örneğin Dinler Tarihi öğretim üyesi, Din Sosyolojisi yada Din Psikolojisi modüllerinde yönlendiricilik yapma veya sunum verme ile görevlendirilebilmekteyken, bir İslam Tarihi, Mezhepler Tarihi hocası da Dinler Tarihi modül ve sunumlarında görev alabilmektedir.

7 Bu konuda EK 1'deki birinci oturumun sekizinci bölümünden verdiğimiz örnek sayfaya bakılabilir.

(Kütüphaneye, bilimsel danışmana gitmek, sunumları dinlemek gibi). Senaryonun ikinci oturumla ilgili kısmının, birinci oturumda ortaya konan hipotezlerin test edilmesine ve toplanan verilerin değerlendirilmesine yarayacak soruları içerdiği söylenebilir.⁸

İki hafta süren Dinler Tarihi modülünün üçüncü oturumu son oturum olarak yapılır. Bu bir çeşit sonuç çıkarma ve değerlendirme oturumudur. Bu oturumda sorulan sorular ilk oturumda ortaya konan problemin çözümüne dönük bir sonuç çıkarmaya yöneliktir. Aynı zamanda ortaya konan bu problemin varsa günümüze bakan yönü ile ilişkilendirilmesi ve bir senteze gidilmesi de bu oturumda sorulan sorular ile sağlanılmaya çalışılır.⁹

Her modülde, konuları destekleyen 8 sunum bulunur. Her sunum 45 dakikadır. Sunumlar genelde konferans şeklindedir. Sunumlarda Dinler Tarihi'ne dair bol miktarda görsel ve işitsel malzeme kullanılır (Harita, resim, kroki, film vb.). Öğrenciler sunumun bir kopyasını öğretim elemanından alarak kendi flash belleklerine kaydedip daha sonra bilgisayar salonunda yada kişisel bilgisayarlarında tekrar izleyebilirler. Öğrencilere bu sunumlardan da sorular sorulur.

Daha önce bahsettiğimiz gibi, modül bileşenlerinden bir diğeri de Bilimsel Danışma'dır. Modül sürecinde öğrenciler öğretim elemanı ile daha yakından görüşme imkânına kavuşurlar. Bu saatlerde öğrenciler modül oturumlarında ve sunumlarda anlayamadıkları veya öğrenmek istedikleri diğer hususları görevli öğretim elemanlarına sorabilirler.

Yine bir diğer modül bileşeni olan Bilgisayar Destekli Eğitim saatlerinde de öğrenciler, görevli hoca nezaretinde, bilgisayar odasında ilgili konularda internetten bilgi alabilir veya verilen sunum metinlerini gözden geçirebilirler.

Tartışma Oturumları PDÖ oturumları, sunumlar ve Bilimsel Danışma saatleri sona erdikten sonra yapılır. Bu oturumlarda, modül başkanı, modülde görevli öğretim elemanları ve öğrenciler bir araya gelerek oturumlarda anlaşılamayan herhangi bir konu kalmışsa bunların üzerinde dururlar.

Bilimsel Araştırma Teknikleri'nde öğrenciler bilimsel araştırma zihniyetinin teorik yapısı ve uygulanmakta olan senaryoların üstüne oturduğu temel aşamalar hakkında bilgilendirilirler.

---

8 Bkz. EK 2'de ikinci oturumun üçüncü bölümünden verilen örnek sayfa.

9 Bkz. EK 3'de üçüncü oturumun beşinci bölümünden verilen örnek sayfa.

Meslekî Beceriler, öğrencilere bir ilâhiyatçıdan beklenen temel becerileri ve donanımı kazandırma amacını taşır.

Meslekî Değerler ve Etik'te ise İlâhiyat görevlerinin yasal sınırları, bu alanı düzenleyen resmî ve geleneksel kural ve değerler tanıtılır.

Yukarıda bahsettiğimiz, 2006 yılından itibaren uygulanan Özel Çalışma Modülleri'nde ise öğrenciler, ikinci dönemden itibaren, her dönemde o dönemdeki modül konularından bilimsel araştırma tekniklerine uygun bir çalışma raporu hazırlarlar. Bu çerçevede Dinler Tarihi alanında ÖÇM hazırlamak isteyen öğrenciler de çalışma raporlarını belirtilen sürede tamamlarlar. Bir ÖÇM başarılmadıkça bir sonraki dönem ÖÇM'si alınamaz.¹⁰

Bütün bu anlattığımız süreçteki uygulamalar ile klasik yöntemle okutulan Dinler Tarihi müfredatındaki tüm konular, aktif yöntem modüllerinde de öğrenciye verilir.

Modüllerin arkasından, yönlendiriciler öğrencilerin başarı değerlendirmelerini yaparlar. Değerlendirme sırasında değerlendirme formundaki her bir oturum için ayrılmış bölümler doldurulur.¹¹ Böylece üç oturumluk değerlendirme yapılmış olur. Buna göre her öğrencinin o oturumdaki aktifliği, katılımı, performansı gibi önceden tespit edilen kriterlere ne kadar uydukları ortaya çıkar.

Bu değerlendirmenin yanısıra, bir dönem içinde öğrenciye dönük üç değerlendirme daha yapılır. Bunlar: Her modülün sonunda yapılan Modül Sonu Değerlendirmesi (MSD); Yarıyılların sonunda yapılan Öğrenci Başarı Değerlendirmesi (I. ÖBD, II. ÖBD) ve Bütün dönemi kapsayan Yıl Sonu Değerlendirmeleridir (Yılsonu ÖBD). Seçmeli derslerin sınavları ise modül sınavlarından ayrı olarak gerçekleştirilir. Bu sınavlarda çoktan seçmeli sorular sorulur, cevaplar optik okuyucu ile değerlendirilir. Öğretim elemanları için dilerlerse farklı değerlendirme imkanları da söz konusudur.

Aktif eğitimde değerlendirmeler sadece öğrencilere yönelik değildir. Öğrenciler de, yine modüllerin tamamlanmasından sonra, bazı değerlendirmelerde bulunurlar. Bunlar başta yönlendirici öğretim elemanları olmak üzere, sunum veren öğretim elemanları ve senaryolar hakkındaki geri bildirimlerdir.¹² Bu geri bildirimler modül başkanları ve idarece değerlendirilir,

---

10 ÖÇM örneği için bkz. EK 4.

11 Bkz. EK 7.

12 Bu konuda EK 5 ve EK 6'ya bakılabilir.

gerekli görülen yerlerde senaryolar ve sunumlarda eklemeler, çıkarmalar veya değişiklikler yapılır. Ayrıca, derslerdeki performansları öğretim elemanlarına bildirilir. Böylece öğretim elemanlarının durumlarını gözden geçirmeleri sağlanır, bazen hocaların kendilerini güncelleştirmeleri istenir, bazen de -gerekli görüldüğünde- idarece yönlendiricilerde değişikliğe gidilir.

Sonuç

Fakültemizde, aktif eğitim sistemine geçmeden önce, klasik eğitim sistemiyle ilgili bir takım problemlerin varlığı hep dile getirilmiştir. Aynı problemler Dinler Tarihi dersleri için de söz konusu olmuştur. Bu problemler 8 sene süre ile devam eden aktif eğitim sisteminde kısmen ortadan kaldırılmıştır. Bu süreçte hem öğretim elamanlarının *bir kısmı* bilgi, öğretim metotları vb. hususlarda kendilerini güncellemiş, hem de öğrencilerin *önemli bir bölümü* araştırma yapmaya yönelmişlerdir. Ayrıca, yine bu dönemde öğrenciler kendilerini daha rahat bir şekilde ifade edebilecek diyaloglar geliştirebilmişlerdir. Meslek hayatına atılan öğrencilerimiz görev alanlarında başarılı sonuçlar almışlardır. Öğrencilerimizin gerek okullarda ve gerekse diğer meslek alanlarında dinler hakkında bilgi verirken kullandıkları yöntemler ile diğer din mensuplarına yönelik tavır ve tutumlarında kayda değer farklılıklar izlenmiştir. Bu durum aktif eğitimin onların eğitimlerine ve sosyalleşmelerine katkı sağladığını göstermiştir. Zaten öğrenciler üzerinde yapılan anketler de öğrencilerin bu sistemden memnun kaldıklarını ortaya koymuştur.¹³

Burada açıkça belirtmeliyiz ki, aslında D. E. Ü. İlâhiyat Fakültesi'nde hem Dinler Tarihi dersinin hem de diğer derslerin modüllere dönüşmesi süreci kolay olmamıştır. Dinler Tarihi dersinin modüllere dönüşmesi sürecinde pek çok kimsenin emeği geçmiş, fazlasıyla mesai harcanmıştır. Yapılan toplantılar, çalıştaylar, sunumlar bu mesainin bir kısmını oluşturmaktadır. Öğrenci ve yönlendirici kitaplarının, Modül Sonu, I. ve II. ÖBD'ler ile yıl sonu ÖBD'lerinin sınavlarının hazırlanması yine bu mesainin içerisinde sayabileceğimiz faaliyetlerdendir. Senaryoların her sene gözden geçirilmesi, ihtiyaca göre geliştirilmesi, senaryo sorularının güncelleştirilmesi yine bu çerçevede işaret edebileceğimiz çalışmalardandır. En büyük zorluklar modüller arasında entegrasyonun sağlanmasında yaşanmıştır. Elbette Bütün bu

---

13 Ev, Halit, "Aktif Eğitimde Öğrenci Memnuniyeti, D. E. Ü. İlâhiyat Fakültesi Örneği", *II. Aktif Eğitim Kurultayı, 4-5 Haziran 2005*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, s. 205.

çalışmalar sırasında modüllerde görev alan öğretim elamanları klasik sistemdeki Dinler Tarihi derslerine göre daha fazla çalışmak zorunda kalmışlardır.

Aktif eğitimden ilk yıllarda elde edilen başarılarından sonra, başarı grafiğinde bir düşüş izlenmiştir. Özellikle aktif eğitimin yararına inanmayan hocaların modüllere katkı sunmayışından ve muhalefetlerinden de kaynaklanan tutumlarla bütün yük araştırma görevlilerinin üzerinde kalmıştır. Bu sistemdeki sıkıntıların ve başarısızlığın belki de en büyük nedeni; aktif eğitimi savunanların bu sisteme yapılan tenkitlere açık bulunmayan tavırları olmuştur. Bu ve diğer nedenlerle, aktif eğitimde görülen ve dile getirilen problemler ortadan kaldırılamamıştır. Elbette bu durum Dinler Tarihi derslerine de yansımış, özellikle diğer alanlardaki öğretim elemanlarının entegrasyon konusundaki isteksiz tavırları ve katkı sunmayışları dersimizin güncelleştirilmesinde ciddi sıkıntılar ortaya çıkarmıştır.

Zamanla sistemin aksayan yönlerinin ıslah edilememesinden kaynaklanan sorunlar artmış, sonuçta da fakültemizde 2009-2010 öğretim yılından itibaren yeni bir eğitim yöntemine geçilmiştir. Aktif eğitim tecrübesinin de ışığında, bu yeni eğitim yönteminde en kaliteli eğitimin nasıl verilebileceği hususundaki arayışlar sürmektedir. Bu çerçevede, Dinler Tarihi dersinin de bu yeni eğitim yönteminde, metot açısından, öğrencilere en iyi nasıl öğretilbileceği hususundaki araştırma ve çalışmalarımız devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- Abacıoğlu, H. ve diğerleri, *Probleme Dayalı Öğrenim*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002.
- Açıkgöz, Kamile Ün, *Aktif Öğrenme*, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir, 2003.
- Açıkgöz, Kamile Ün, *Aktif Öğrenme Yazıları*, Biliş, İzmir, 2007.
- Bilen, Osman, "Aktif Eğitimde Bilgi Bütünlüğünü Sağlama: Modül Senaryosu Bütünlüğü", *I. Aktif Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı, Dokuz Eylül Yayınları*, İzmir, 2004, ss. 49-157.
- Bilen, Osman - Çelikel, Bülent, "Aktif Eğitim Senaryosunu Görsel ve Duyulur Sunumlarla Desteklemek: Felsefi Bir Değerlendirme", *II. Aktif Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı 4-5 Haziran 2005*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, ss. 300-304.
- Dicle, Oğuz, *Probleme Dayalı Öğrenim*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002.

- Ev, Halit, "Aktif Eğitimde Öğrenci Memnuniyeti - DEÜ İlahiyat Fakültesi Örneği", *II. Aktif Eğitim Kurultayı, 4-5 Haziran 2005*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, ss. 202-210.
- Ev, Halit, "Aktif eğitim ve Ölçme Değerlendirme Yaklaşımları", *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Sempozyumu, 4-5 Kasım 2006*, Ankara, EGİTİM-BİR-SEN, 2007, ss. 70-183.
- Parladır, Selahattin, "Aktif Eğitimde Senaryoların Yeri ve İyi bir Senaryonun Özellikleri", *I. Aktif Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı, 29-30 Mayıs 2004*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, ss. 143-147.
- Parladır, Selahattin, "Aktif Eğitime Geçiş Öykümüz", *II. Aktif Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı 4-5 Haziran 2005*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, ss. 34-37.
- Parladır, Selahattin, "Aktif Eğitimde Bilişsel ve Duyuşsal Ürünler", *II. Aktif Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı 4-5 Haziran 2005*, Dokuz Eylül Yayınları, ss. 115-124.
- Savaş, Rıza , Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam Tarihi Öğretiminde Aktif Eğitim Uygulaması, *A. Ü. İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı VI. İslam Tarihi Anabilim Dallarını Koordinasyon Toplantısı, 29-30 Mayıs 2009*, Ankara, ss. 1-14 (Yayınlanmamış Bildiri).
- Ünal, Bülent A. , D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi'nde Mezhepler Tarihi Öğretiminde Aktif Eğitim Uygulaması, *D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: XXV, İzmir, 2007, ss. 3-30.
- Yıldırım, Mustafa, "İslâm Hukuku Öğretimine Farklı Bir Yaklaşım: "Aktif Eğitim"", *D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi; Sayı XXII*, İzmir, 2005, ss. 37-52.
- Yıldız, Murat, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Psikososyal Özellikleri*, İzmir, 2003.